

Õiguskantsleri 2023.-2024. aasta tegevuse ülevaade

Võrdne kohtlemine

Eesti põhiseaduse järgi on kõik inimesed seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida – kellesegi halvemini suhtuda, kedagi kõrvale tõrjuda – rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, varalise ja sotsiaalse seisundi ega muude asjaolude tõttu.

[Õiguskantsleri seaduse](#) kohaselt kontrollib õiguskantsler õigusaktide vastavust põhiseadusele ja seadustele ning võimuesindajate tegevust. Õiguskantsler korraldab ka lepitusmenetlusi, kui eraõiguslike isikute vahel on tekkinud vaidlus diskrimineerimise üle.

Lõppenud aruandeaastal esitati õiguskantslerile kokku 38 kaebust võimaliku diskrimineerimise kohta. Nende hulgas oli avaldusi ealise ja soolise diskrimineerimise kohta, aga kaevati ka tõrjumist puude, rahvuse, keele või rassi alusel. Üks inimene leidis, et teda diskrimineeriti perekondlike kohustuste täitmise pärast, paar inimest kirjeldasid diskrimineerimist LGBTI+ kogukonda kuulumise tõttu. Üldjuhul andis õiguskantsler nendes asjades selgitusi, ühel korral tegi Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta määrust, et lõpetada diskrimineerimine. Üks avaldus lahendati lepitusmenetlusega.

Sotsiaalsed õigused

Voodipäevatasu suurus

Õiguskantsleri poole pöördus lapsevanem, kellel tuli maksta üsna kõrget (hooldaja) voodipäevatasu võimaluse eest olla haiglas koos oma lapsega, kellele ta soovis ravi ajal pakkuda hädavajalikku tuge. Lapse olukorda silmas pidades leidis vanem, et sellise tasu küsimine on tema ja lapse suhtes ebaõiglane ega arvesta lapse vajadusi.

Lapse haiglaravi ajal on lapse tervishoiuteenuse hüvitise üks osa ka lapse hooldaja (vanema või mõne teise usaldusväärse lähedase) majutuse voodipäevatasu. Tasu suuruse on kehtestanud Vabariigi Valitsus oma määrusega „[Tervisekassa tervishoiuteenuste loetelu](#)“.

Kehtestatud kord tugineb eeldusele, et lapsed omandavad hiljemalt määruses nimetatud

vanuses (taastusravi ajal 8. eluaastaks, muu haiglaravi ajal 10. eluaastaks ning raske või sügava liikumis- või liitpuudega lapsed 16. eluaastaks) vajalikud oskused, et tulla iseseisvalt toime haiguse, haiglaravi ja sellega kaasneva stressiga. Lapsed, kes nendes vanusepiiridesse ei mahu, saavad vanemaga koos haiglaravil olla üksnes siis, kui vanem maksab haiglale majutuse eest ise.

Võrdse kohtlemise seisukohalt on oluline, et ravi ajal lähtutaks iga lapse vajadusest, mitte tema vanusest, sest vanus ei pruugi näidata lapse võimet stressiga toime tulla. Ka ei ole vanus ainus haiglakogemusega toimetuleku kriteerium. Näiteks võib krooniliselt haige seitsmeaastane laps olla haiglas olemisega piisavalt harjunud ega vajagi vanemat ööpäev läbi enda kõrvale. Samas võib mõni varateismeline vajada lähedase tuge nii esmakordse kogemuse, traumast tingitud šoki kui ka muu kaasuva tervisehäire tõttu (nt autismiga laps). Erinevat kohtlemist ei saa õigustada ka üksnes puude raskusastme või liigiga. Näiteks nägemis-, kuulmis-, intellekti- või muu puudega laps võib vajada haiglaravi ajal samamoodi lähedase tuge, nagu vajab raske või sügava liikumis- või liitpuudega laps. Sarnases olukorras olevaid lapsi tuleb kohelda sarnaselt.

Neile põhjendustele toetudes tegi õiguskantsler [Vabariigi Valitsusele ettepaneku](#) viia määrus „Tervisekassa tervishoiuteenuste loetelu“ kooskõlla põhiseaduse §-ga 12 ja § 27 lõigetega 3 ja 4 ning § 28 lõigetega 1 ja 4 selles osas, milles need sätted ei taga igale lapsele õigust olla haiglas koos lähedasega, kui see on lapse huvides parim lahendus.

Peaminister tegi Sotsiaalministeeriumile ülesandeks olukord lahendada. Sotsiaalministeerium andis õiguskantslerile teada, et koostatakse määruse muudatused ja need jõustuvad hiljemalt 2025. aasta 1. jaanuaril.

Diskrimineerimine perekondlikel põhjustel

Õiguskantslerile esitas kaebuse inimene, keda ettevõtte ei olnud valinud laotöötaja ametikohale selle tõttu, et tal on väikesed lapsed. Kaebaja oli saanud paar päeva enne tööle asumist ettevõttelt kirja, milles küsiti, kas ta sai aru, et laste haigestumise korral ei ole tal võimalik hoolduslehte võtta, sest töötaja peab tööd tegema üksinda ja asendajat ei ole. Ettevõtte esindaja selgitas töösoovijale, et alles kaalutakse tema töölevõtmist, sest ootamatult leiti samale ametikohale ka teine kandidaat, kellel lapsi ei ole. Inimene vastas, et talle sellised tingimused ei sobi, ning teda ei võetud tööle.

Ettevõtte esindaja selgitas õiguskantslerile, et ettevõttel on keeruline laotöötaja asendamist

korraldada. Töösoovijale äraütlemist põhjendati muu hulgas tema eelmise tööandja selgitustega, kes oli väitnud, et eelmisel töökohal oli inimene sunnitud laste haigestumise tõttu töölt puuduma. Ettevõtja pidas töösoovija ja tema eelmise tööandja selgitusi vastukäivateks, mistõttu järeldas ta, et inimene on ebaaus ja võib hoolduslehe võtta alusetult.

Seadus ei luba tööandjal kohelda ühtki töösoovijat halvemini selle pärast, et tal on lapsed ja ta peab täitma perekondlike kohustusi. See on otsene sooline diskrimineerimine ja keelatud ([soolise võrdõiguslikkuse seaduse \(SoVS\) § 5 lg 1, § 6 lg 1, lg 2 p 1](#)). Tööandjal tuleb uut töötajat valides lähtuda eeskätt tema haridusest, tööalastest oskustest ja töökogemusest.

Õiguskantsler järeldas pärast juhtumi uurimist, et tema poole pöördunud inimest keelduti tööle võtmast selle tõttu, et tal on lapsed ja et tal tuleb võtta laste haiguse korral hooldusleht. Sellest võib järeldada, et inimene oleks võetud tööle siis, kui tal ei oleks olnud lapsevanema kohustusi või kui ta oleks nende olemasolu eitanud.

Lapsevanemal on õigus võtta kuni 12-aastase lapse haigestumise korral hooldusleht, mis tõendab, et ta on töö- või teenistuskohustuste täitmisest vabastatud. See on töötajale seadusega ette nähtud õigus ([töölepingu seaduse § 19 p 2, ravikindlustuse seaduse \(RaKS\) § 52 lõiked 1 ja 3](#)). Tööandjal tuleb sellega oma tööd planeerides arvestada.

Seadus keelab nõuda töösoovijalt andmeid lapsevanemaks olemise ja perekondlike kohustuste täitmise kohta (SoVS § 6 lg 4). Isegi kui inimene ise teavitab tööandjat sellest, et tal on lapsed, ei või tööandja teha tööle võtmise otsust nendest andmetest lähtuvalt ega nõuda tööle kandideerijalt lähemat selgitust, kuidas ta kavatseb oma perekondlike kohustuste täitmist korraldada.

Õiguskantsler järeldas, et ettevõtte diskrimineeris inimest lapsevanemaks olemise ja perekondlike kohustuste täitmise tõttu, ning pakkus osapooltele lepitusmenetluses välja lahenduse, millega mõlemad nõustusid. Õiguskantsler kinnitas kokkulepe ning selle kokkuleppe täitmine on osapooltele kohustuslik nii nagu kohtuotsuski.

Tööandja diskrimineerivad küsimused

Õiguskantsleri poole pöörduti ka teise sarnase murega. Nimelt küsis üks eraettevõtte kojamehe ametisse kandideerijalt andmeid tema karistuste kohta. Inimene leidis, et kojamehe kohta soovivalt inimeselt pole põhjust niisuguseid andmeid küsida, ning pidas sellist küsitlemist diskrimineerivaks.

Õiguskantsler selgitas, et tööandja peab tagama töötajate kaitse diskrimineerimise eest ja järgima võrdse kohtlemise põhimõtet. Töölepingu seaduses on öeldud, et tööandja ei või lepingueelsetel läbirääkimistel või töölepingu sõlmimist muul viisil ette valmistades (sealhulgas töökuulutuses või töövestlusel) nõuda töölesoojalt andmeid, mille vastu tal puudub õigustatud huvi. See tähendab, et tööandja võib huvi tunda üksnes selle vastu, mis on otseselt seotud tööülesannete täitmisega. Andmete küsimise põhjendatust peab hindama lähtuvalt konkreetsest töösuhtest ja täidetavatest tööülesannetest.

Ka Andmekaitse Inspektsiooni juhendmaterjalides on kirjas, et tööandja võib küsida infot ainult selliste süütegude kohta, mis omavad tähtsust konkreetsel ametikohal töötamise korral.

Kirjeldatud olukorras võib inimene küsida tööandjalt selgitust, miks küsitakse kojameheks kandideerijalt andmeid karistatuse kohta, esitada oma vastuväited või jätta andmed esitamata.

Eakate diskrimineerimine

Üks vanem inimene avaldas rahulolematust selle üle, et eakaid ei kaasata erakondlike eelistuste küsitlustesse, mistõttu uuringute tulemused ei kajasta vanemate inimeste arvamust.

Õiguskantsleri nõunik palus selgitusi erakondlike eelistuste uuringuid tegevatelt ettevõtetelt. Selgus, et üks uuringufirma tõepoolest ei kaasanud nendesse uuringutesse üle 84-aastaseid inimesi. Firma esindaja nõustus, et kõigil valimisealistel inimestel on õigus olla kaasatud erakonnauuringutesse. Ta lubas, et 2024. aastal loobutakse küsitletavate vanusele ülempiiri seadmisest. Ettevõtte pidas sõna ja nüüd kajastavad kõigi uuringufirmade erakondlike eelistuste küsitluste tulemused ka üle 84-aastaste inimeste arvamust. Seega lahendati probleem ilma õiguskantsleri kirjaliku soovituseta.

Õiguskantslerilt küsiti, miks üle 74-aastastele inimestele ei pakuta arvuti- ja nutiseadmete õpet.

Selgus, et vanemaid inimesi juhendatakse arvuti- ja nutiseadmete kasutamisel valdavalt raamatukogudes. Projektipõhiseid kursusi korraldatakse veel mõnes koolis ja hoolekandenasutuses ning üht-teist pakub ka Eesti Töötukassa. Paraku liigub nende koolituste kohta vähe infot, mistõttu pole arvutiõpe eakatele piisavalt kättesaadav.

Õiguskantsler leidis, et vanematele inimestele pakutavatest arvuti- ja nutiseadmete

kasutamise koolitustest ja kasutajatoe võimalustest tuleb inimesi teavitada laialdasemalt. Kui soovijaid on arvukalt, tuleb koolitusi korraldada rohkem ning tagada neile järjepidev rahastus. Koolituste rahastamistingimusi kehtestades tuleks järgida võrdse kohtlemise põhimõtet ja mitte seada põhjendamatuid vanusepiiranguid. Õiguskantsler pöördus [ettepanekuga](#) Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning valdade ja linnade poole.

Haridus- ja Teadusministeerium lubas digibaasoskuste koolitusel osalejate vanusepiirangust loobuda. Kultuuriministeerium nõustus, et raamatukogude pakutavatest teenustest tuleks anda teada laiemalt. Ministeerium selgitas, et rahvaraamatukogu seaduse muutmise eelnõus on rahvaraamatukogu põhiülesannete seas ette nähtud ka elukestva õppimise ja avastamise toetamine ning info- ja digipädevuste alane nõustamine ja juhendamine.

Puuetega inimeste õigused

Õiguskantsleri seaduse kohaselt täidab õiguskantsler alates 1. jaanuarist 2019 puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise edendamise, kaitse ja seire ülesandeid.

Õiguskantsler seisab selle eest, et kõik puuetega inimesed saaksid põhiõigusi ja -vabadusi teostada teistega võrdsetel alustel. Lisaks peab õiguskantsler teavitama avalikkust võrdse kohtlemise põhimõtete rakendamisest. Lõppenud ülevaateaastal tehtud edendustöös keskendus õiguskantsler eeskätt ligipääsetavusele.

Telesaadete ligipääsetavus

Viimase aasta jooksul on Eesti Rahvusringhääling (ERR) oluliselt parandanud riiklikult tähtsate sündmuste teleülekannete ligipääsetavust. Alates septembrist 2023 saab kõigile ERR-i omasaadetele valida automaatsubtiitreid, mis on väga vajalikud kuulmispuudega inimestele.

Eesti Vabariigi 106. aastapäeva ürituste teleülekanded olid varustatud viipekeelega või kirjeldustõlkega. Kui varasematel aastatel on juhtunud, et õiguskantsler on pidanud nende ülekannete tõlkimise vajadust ERR-ile meelde tuletama ja mõnikord osaliselt ka selle kulud katma, siis sel aastal oli ERR ise kõigega arvestanud ja ülekannetele ligipääsu taganud.

Õiguskantsler loodab, et see tava jätkub. See on kooskõlas ka puuetega inimeste õiguste konventsiooniga, mille kohaselt tuleb kultuurivaldkonnas seatud eesmärgi täide viia järkjärgult. See tähendab, et aasta-aastalt peaks tegema aina rohkem telesaateid puuetega inimestele ligipääsetavaks.

Toidukaupluste selvekassad

Õiguskantslerile kaevati, et üha laialdasem selvekassade kasutamine toidukauplustes seab kehvemasse olukorda need eakad ja puuetega inimesed, kellel on keeruline või kes ei oska selvekassasid kasutada.

[Puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) (PIÕK) kohaselt peab iga konventsiooniga ühinenud riik rakendama kõiki meetmeid, et vältida diskrimineerimist puude alusel (artikkel 4e). Konventsiooni artikli 9 kohaselt peavad riigid tagama, et avalikke teenuseid pakkuvad eraõiguslikud isikud arvestaksid juurdepääsetavuse kõigi aspektidega. Seega tuleb esmatarbekaupu müüvatel kauplustel hoolitseda, et ka erivajadusega inimestel oleks võimalik teha oma ostud ilma tavapärasest suurema pingutuseta.

Kuigi osas kauplustes on tavakassasid jätkuvalt rohkem kui iseteeninduskassasid ning nende tööaeg on pikem, ei saa eeldada, et kõigil inimestel on võimalik sellistes kauplustes käia. Selvekassasid ei saa aga kasutada paljud erivajadustega inimesed. Pimedad ei tule toime näiteks puutetundliku ekraaniga selvekassaga, mis ei anna ega võta vastu häälkäsklusi. Kassa, mille ekraan asub seisva inimese silmade kõrgusel, jääb kättesaamatuks ratastoolis istujale. Inimesel, kes liigub mõne abivahendiga (näiteks käimisraami või karkudega), on keeruline ühe käega kauba vöötkoode registreerida. Intellektipuudega inimese võib ekraanil kirjutatu segadusse viia, ta ei leia õiget nuppu või ei mõista, kuidas näiteks kaupu kaaluda.

Toodete ja teenuste ligipääsetavuse seadus ütleb, et iseteeninduskassasid, mis töötavad enne 2025. aasta 28. juunit, võib kasutada veel kuni 20 aastat ([§ 22 lg 3](#)). Seega võivad sellel alal tehtavad muudatused väga pikalt aega võtta.

Õiguskantsler tegi suurematele toidukauplustele [ettepaneku](#) vaadata üle oma töökorraldus. Ta rõhutas, et välistada tuleb olukorrad, kus toitu või muid hädavajalikke kaupu ei saa osta selle tõttu, et kauplus kasutab vaid ligipääsetavuse nõuetele mittevastavaid selvekassasid ning kus kaupluse töötajad pole valmis inimesi aitama või pole neid müügisaalis.

Ligipääs eluruumile

Puudega inimene pöördus õiguskantsleri poole, sest Tartu linn ei olnud täitnud oma lubadust ega taganud talle ligipääsu oma korterile. Avaldaja on linna pakutud korteris elanud 2009. aastast alates. See korter on küll kohandatud ratastooliga liikujale sobivaks, kuid korterisse sisse ja sealt välja saada on tal väga keeruline: majas on mitu treppi, mida inimene oma

abivajaduse tõttu iseseisvalt kasutada ei saa.

Õiguskantsler tegi [Tartu linnavalitsusele ettepaneku](#) teha puudega inimese kodu ligipääsetavaks ning hinnata uuesti, kas tema abivajadus on rahuldatud.

Linnavalitsus ei pidanud eluruumi ligipääsetavaks muutmist vajalikuks ja põhjendas, et linnal on teisi, ligipääsetavaid eluruumi, mis inimesele võivad sobida. Õiguskantsler rõhutas, et puuetega inimeste õiguste konventsiooni ja [Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste komitee üldkommentaari nr 5](#) mõttega ei ole kooskõlas see, kui puuetega inimesele pakutakse elupaika ainult ühes kindlas kohas või majas.

PIÕK artikli 19 kohaselt on puuetega inimestel õigus valida oma elukohta. Samas artiklis rõhutatakse, et inimestel on õigus elada kogukonnas. Ligipääsetavad eluruumid puuetega inimestele peavad olema kättesaadavad terves piirkonnas. See annab inimestele valikuvõimaluse. Mainitud üldkommentaari punktis 54 on öeldud, et konventsiooniga ühinenud riigid peavad eemaldama kõik takistused (sh eluaseme ligipääsmatus), mis ei lase puuetega inimestel kogukonnas iseseisvalt elada ja toime tulla. Komitee rõhutab, et õigust valida elukohta ja elada kogukonnas saab vaadata ainult koos konventsiooni artikliga 9, mis sätestab, et puuetega inimestel peab olema samasugune ligipääs füüsilisele keskkonnale, infole jm nagu kõigil teistel inimestel. Artikli 9 punkt 1 näeb ette, et tuleb kõrvaldada hoonetele, teedele ning muudele sise- ja välisrajatistele (sealhulgas koolidele, elamutele, meditsiinasutustele ja töökohtadele) juurdepääsu takistused ja piirangud.

Tartu linn on tänuväärset ehitatud, renoveerinud ja ligipääsetavaks muutnud mitmeid sotsiaaleluruumi. Samas ei piisa sellest, kui ligipääsetavaks tehakse vaid paar linnale kuuluvat maja. Selleks et puuetega inimene saaks osaleda teistega võrdväärselt kogukondlikus elus (PIÕK art 19), peab võimalikult suur osa hoonetest olema ligipääsetavad. Ainult sel juhul on võimalik, et erivajadusega inimene saab käia näiteks sõbral külas või just sellel üritusel, kuhu ta minna tahab.

Enne Eesti taasiseseisvumist ehitatud eluruumide ligipääsetavust on analüüsinud ka ligipääsetavuse rakkerühm. Oma tööd kokku võttes soovitas rakkerühm parandada just selliste majade ligipääsetavust ja mõelda välja nn tüüplahendused. Eriti oluliseks peeti, et energiatõhususe suurendamiseks tehtavate rekonstrueerimistöde käigus lahendataks ka ligipääsetavuse probleemid. Pikas plaanis peaksid olema kõik eluruumid ligipääsetavad.

PIÕK artikli 4 punktis 2 on kirjas, et iga konventsiooniga ühinenud riik peab võtma meetmeid,

mis võimaldaksid puuetega inimestel järk-järgult teostada oma majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi. See tähendab, et kuigi üleöö ei saa kõigis eluvaldkondades ligipääsetavust tagada, peab olema plaan, kuidas ja kui pika aja jooksul seda tehakse. See puudutab kõiki linnu ja valdu.

Õigus elada kodus

Tööealise naise eestkostja pöördus õiguskantsleri poole murega, et Sotsiaalkindlustusamet pole enam nõus rahastama tema eestkostetavale vajalikku erihoolekandeteenust. Nimelt oli Sotsiaalkindlustusamet jõudnud arusaamisele, et see teenus ei sobi abivajajale.

Eestkostja oli abi saamiseks pöördunud ka kohaliku omavalitsuse poole ning pelgas, et eestkostetavale võidakse pakkuda väljaspool kodu osutatavat ööpäevaringset üldhooldusteenust. See tähendab, et eestkostetav ei oleks saanud enam oma kodus elada. Eestkostja leidis, et arvestades tema hoolealuse vanust ja puudeid, ei pruugi see teenus talle sobida.

[Õiguskantsler selgitas](#) eestkostjale, et kohalik omavalitsus peab väljaspool kodu osutatavat üldhooldusteenust pakkuma nii päevase kui ka ööpäevaringse teenusena (sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) [§ 20 lõiked 2 ja 3](#), [§ 22 lg 2](#)). Selle seaduse eelnõu algataja [seletuskirjas](#) (lk 23) on öeldud: „Päevahoidu ehk päevast üldhooldusteenust võivad vajada isikud, kes öisel ajal on suutelised iseseisvalt hakkama saama oma kodus või on öisel ajal tagatud hooldus ning järelevalve mitteformaalse hoolduse kaudu.“ Seadus ei seo päevase üldhooldusteenuse osutamist kindla puude või muu terviseseisundiga, mistõttu tuleb linnadel ja valdadel korraldada seda teenust kõigile, kes seda vajavad.

Päevase üldhooldusteenuse osutamine on kõige paremini kooskõlas ka sotsiaalhoolekande põhimõtetega. Nende põhimõtete kohaselt pakutakse abivajajale esmajärjekorras sellist abi, mis võimaldab inimesel elada kodus või saada kodusarnast keskkonda ja elukorraldust pakkuvat teenust ([SHS § 3 lg 1 p 2¹](#)). Ka puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 19 järgi peab puuetega inimestel olema teistega võrdsetel alustel võimalus valida oma elukohta ning seda, kus ja kellega nad elavad. Nad ei ole kohustatud järgida mõnd kindlat elukorraldust (vt puuetega inimeste õiguste komitee [selgitusi artikli 19 kohta](#) (p 21) ja pakutava abi kohta [komitee 24.03.2022 otsust asjas S. K. vs. Soome](#), p 9.2).

Inimest ei saa kohustada hooldekodus ööbima või olema seal kõigil nädalapäevadel, sest seda teenust osutatakse alati inimese vaba tahte alusel ([SHS § 12 lg 1](#)). Kui linnale või vallale

on teada, et inimene on valmis kasutama vaid päevast üldhooldusteenust, tuleb talle ööpäevaringse teenuse pakkumine põhjalikult läbi kaaluda.

Hea halduse tava järgimine

Täisealise puudega inimese eestkostja kaebas, et ta peab eestkostetavale toetuse saamiseks esitama vallale iga kuu erihoolekandeesutuse arved, kütusetšekid ja ka pangakonto väljavõtte. Eestkostja pidas seda alandavaks ja koormavaks.

[Õiguskantsler leidis](#), et kuigi vallavalitsus maksab seda toetust vabatahtlikult, peab ta siiski järgima hea halduse tava ning oma otsuseid ka põhjendama. Ka ei saa vallavalitsus kehtestada toetuse saamisele ülearuseid tingimusi. Õiguskantsler soovitas vallal kaaluda, kas kütusetšekkide nõudmine on nii valla kui ka eestkostja seisukohast põhjendatud.

Lisaks selgus, et vald oli viimase viie aasta jooksul hinnanud eestkostetava abivajadust kolmel korral. Inimese abivajadusele antud hinnang ei olnud selle aja jooksul muutunud ning ka nendel hinnangutel põhinevad abi andmise otsused olid sisult ühesugused. Samas oli igale sotsiaalteenusele määratud erinev tähtaeg, need ulatusid poolest aastast kuni kahe-kolme aastani. Kuna iga teenuse osutamisele oli kehtestatud erinev tähtaeg, pidi eestkostja iga natukese aja tagant esitama vallavalitsusele uue abi saamise taotluse, et tagada eestkostetavale järjepidev abi.

Õiguskantsler palus vallal kaaluda, kas on põhjendatud teha abivajaduse korralist hindamist sedavõrd sagedasti. Ta soovitas hinnata, kas oleks võimalik ühe otsusega ja ühtsetel alustel kindlaks määrata, milliseid teenuseid vald abivajajale korraldab ja milliseid toetusi annab. Õiguskantsler selgitas, et vald peab põhjendama, miks ta määrab inimesele teenuse kindlaks perioodiks ning kuidas see vastab inimese abivajadusele.

Erivajadusega laste toetamine koolis ja lasteaias

Õiguskantslerile kirjutasid vanemad, kelle laps oli vallavalitsuse otsuse kohaselt jäetud tugiisikuta, kuigi laps vajab koolis endiselt tugiisiku abi. Laps oli saanud tugiisikuteenust üle kahe aasta ning oli selge, et tema abivajadus ei olnud õppeaasta kestel muutunud. Vajalikku abi ei taganud ka kooli pakutud tugi. Selle tõttu pidi laps mõnda aega koolist puuduma.

Õiguskantsler rõhutas, et vallavalitsuse ülesanne on korraldada lapsele vajalik abi kas sotsiaal- või haridussüsteemi või mõlema kaudu. Vallavalitsus oli samal ajal nii kooli pidaja kui ka oma valla elanikele sotsiaalteenuste korraldaja. Õiguskantsler tuletas meelde, et omavalitsus

vastutab selle eest, et lapsele pakutav abi ei katkeks. Isegi kui vallavalitsus on veendunud, et lapsele peaks abi tulema haridussüsteemist, peab ta jätkama lapse toetamist sotsiaalsüsteemi kaudu senikaua, kui kool on valmis last piisavalt toetama.

Niisiis [palus õiguskantsler teha vallavalitsusel asja](#) lahendamiseks uue otsuse ning tagada lapsele vajalik abi. Vald arvestas õiguskantsleri soovitud.

Üks lapsevanem muretses, et tema lapsed ei saanud lasteaias kõneravi. Ta ei olnud rahul, et vald oli nõus talle hüvitama vaid osa kulutustest, mida ta oli teinud lastele logopeedi abi saamiseks.

Seadus näeb ette, et lapsel on õigus saada lasteaias tasuta kõneravi. Selle võimaluse peab looma lasteaia pidaja ehk kohalik omavalitsus. Logopeedide puudus ei vabasta linna ega valda sellest ülesandest. Kui lasteaia pidaja jätab ülesande täitmata ehk logopeedi abi korraldamata, tuleb tal hüvitada vanemale logopeedi vastuvõtu kulud, mida vanem on kandnud.

Vallavalitsus lahendas selle probleemi õiguskantsleri menetluse käigus. [Õiguskantsler soovitas](#) vallavalitsusel hüvitada ka logopeedi vastuvõtu kulud, mida vanem oli kandnud. Vallavalitsus järgis õiguskantsleri soovitud.

Puudega lapse vanema õigus eraelu puutumatusetele

Puudega lapse vanem palus õiguskantsleril kontrollida, kas kohalik omavalitsus võib temalt nõuda avalduse esitamist iga kord, kui ta vajab oma puudega lapsele hoidjat. Omavalitsus soovis iga kord lapsevanema avalduse põhjal otsustada, kas lapsehoidja kasutamine konkreetsel juhul on põhjendatud.

[Õiguskantsler leidis](#), et seesugune avaldajale seatud tingimus ei ole kooskõlas [sotsiaalseadustiku üldosa seaduse §-s 4](#) sätestatud inimvääriskuse põhimõttega ega ka õigusega eraelu puutumatusetele (põhiseaduse § 26).

Inimene peab avaldama oma eraelulisi andmeid üksnes nii palju, kui on vajalik tema abistamise kohta otsuse tegemiseks. Puudega lapse vanemale lapsehoidja abi võimaldamisel peaks üldjuhul piisama andmetest, mis näitavad, et puudega lapse kasvatamisega kaasneb tavapärasest suurem hoolduskoormus, mistõttu lapsevanem vajab hooldamisest vaba aega.

Selleks et hinnata lapsevanema hoolduskoormust, pole linnal ega vallal vaja teada, mida sügava puudega lapse kasvataja vabal ajal teeb. Pole oluline, kas suure hoolduskoormusega

lapsevanem taotleb lapsehoidjat selleks, et minna metsajooksule, juuksurisse või sugulasele külla. Samu asju teevad ka lapsevanemad, kes ei pea hooldama sügava puudega last, aga kellel on võimalik oma laps kaasa võtta või ta üksi koju jätta või paluda mõnel lähedasel last sel ajal hoida.

Töövõimetoetuse maksmine

Juba [eelmises aastaülevaates](#) kirjutasime, et õiguskantslerilt palus abi puudega töövõimetu inimene, kelle töövõimetoetust vähendati ühel kuul nii palju, et ta sai sellel kuul kätte ainult 35 eurot. Inimene sattus sellisesse olukorda selle tõttu, et talle maksti töösuhte lõpetamise kuul välja nii eelmise kuu töötasu kui ka töösuhte lõpetamise kuu töötasu ja kasutamata puhkusepäevade tasu.

Kuigi õiguskantsler teavitas inimese murest nii Eesti Töötukassat, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kui ka Riigikogu sotsiaalkomisjoni, ei võtnud ükski neist midagi ette. Seetõttu tegi õiguskantsler [Riigikogule ettepaneku](#) viia töövõimetoetuse seadus põhiseadusega kooskõlla, et selliseid olukordi oleks võimalik edaspidi vältida. Riigikogu toetas õiguskantsleri ettepanekut.

Mootorsõidukimaksu mõju puuetega inimestele

Riigikogu võttis 12. juunil vastu mootorsõidukimaksu seaduse. Seaduse eelnõu kohta esitas oma seisukoha ka õiguskantsler, kes väljendas muret selle üle, kuidas mootorsõidukimaks võib mõjutada [puuetega inimeste toimetulekut](#). Mootorsõidukimaksu seaduses oli maksuvabastus ette nähtud puuetega inimeste jaoks spetsiaalselt kohandatud või ümber ehitatud sõidukitele, kuid mitte kõigile sõidukitele, mida kasutatakse puuetega inimeste transpordiks.

Vabariigi President jättis mootorsõidukimaksu seaduse välja kuulutamata, viidates puuetega inimeste ebavõrdsele kohtlemisele.

Riigikogu muutis seadust ja võttis selle vastu 29. juulil.

Muudatuste kohaselt ei võimaldata puuetega inimestele ümber ehitatud või kohandatud sõidukitele varem plaanitud maksuvabastust. Sama seadusega sätestati aga puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muudatused, millega suurendatakse osa puuetega inimeste igakuiseid toetusi ja makstakse ühekordset toetust mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamiseks. Lisaks sätestati sotsiaalhoolekande seaduse muudatused, mis

hõlbustavad vajalike abivahendite saamist ja vähendavad nende eest makstavat omaosalust.